

Стручни рад
Образовање и васпитање (Штампано изд.). –
ISSN 2956-1779. - God. 19, br. 22 (2024), стр. 105-122

37.091.3:811.163.41

37.015.3:005.32

COBISS.SR-ID [160399113](#)

DOI: [10.5937/obrvas19-54720](#)

Рад примљен: 12.11.2024.

Рад прихваћен: 15.12.2024.

УЛОГА МОТИВАЦИЈЕ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА: ИНТЕГРАТИВНИ ПРИСТУП У МЛАЂИМ РЕЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Јелена Д. СТОШИЋ ЈОВИЋ⁴⁷, докторанд

Универзитет у Нишу, Педагошки факултет у Врању, Врање, Србија

⁴⁷ <https://orcid.org/0009-0000-5168-0569>, e-mail: jelenastosic1990@gmail.com

УЛОГА МОТИВАЦИЈЕ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА: ИНТЕГРАТИВНИ ПРИСТУП У МЛАЂИМ РЕЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Апстракт: Мотивација ученика представља суштински фактор у васпитно-образовном процесу, посебно у настави српског језика. Ефективна мотивација подразумева уравнотежену примену интринзичних (унутрашњих) и екстринзичних (спољашњих) подстицаја. Ученици мотивисани интринзичким факторима, попут знатижеље и ентузијазма, испољавају већу независност у учењу, али и даље захтевају подршку у виду похвала и позитивне повратне информације. Са друге стране, екстринзични подстицаји, као што су вербална подршка и похвале, играју кључну улогу у развоју млађих ученика, али их је неопходно комбиновати са унутрашњим мотивима како би се обезбедио трајан интерес за учење. Личност учитеља има централну улогу у процесу мотивације, јер ставови, методе и приступ учитеља директно утичу на развој самопоуздања и аутономије код ученика. Циљ овог рада је да се истражи значај мотивације ученика у уводном делу наставе српског језика у млађим разредима основне школе, кроз теоријску анализу и практичну примену мотивационих принципа у васпитно-образовном процесу. Истраживање обухвата анализу ефикасности различитих наставних приступа који користе мотивацију у уводном делу часа, уз интегративан и холистички приступ.

Кључне речи: мотивација, српски језик, интринзична мотивација, екстринзична мотивација, креативна продукција, похвале, учитељ, обликовање личности ученика, васпитно-образовни рад.

УВОД

Васпитно-образовни рад у којем је мотивација ученика круцијални елемент, представља стратешку одредницу развоја мултикултуралног друштва. У овом контексту васпитно-образовног рада у којем се намеће проблем недовољне мотивисаности ученика за васпитно-образовни рад, посебно се настава српског језика не може и не сме свести искључиво на поштовање и признавање личности ученика у контексту недовољне мотивисаности (Baker & McDonald, 2020). Потребно је пронаћи начине како би се привукла и одржала пажња ученика. Реч је о једном уском и ограниченом погледу на интеркултурално образовање. Усвајање ширег концепта интеркултуралног васпитно-образовног процеса имплицира потребу за трансформацијом целокупне културе васпитно-образовне установе (Barton & Armstrong, 2021). Такав приступ је свеобухватан и прожима: свеукупну климу за време наставног часа, физичко окружење, наставни план и програм који се односи на предмет Српски језик у млађим разредима основне школе, односе између учитеља, ученика и заједнице.

Мотивација има кључну улогу у образовном процесу јер значајно утиче на ангажовање ученика, њихову посвећеност учењу и достигнућа у различитим аспектима образовања (Бубњевић & Главач, 2023). Њен утицај се огледа у степену укључености ученика у наставне активности, њиховом приступу решавању проблема и способностима за самостално учење. Различити фактори који утичу на мотивацију могу променити начин на који ученици разумеју своје образовне циљеве и вредност образовања, што директно утиче на њихову академску успешност и развој.

Утицај мотивације на ученике може се анализирати кроз њену способност да обликује њихову посвећеност учењу и процесе саморегулације. Мотивисани ученици су више спремни да преузму одговорност за своје учење, што доводи до већег степена самосталности у процесу усвајања нових знања. Поред тога, мотивација значајно утиче на упорност ученика у решавању изазова, јер високи нивои мотивације подстичу развој позитивног става према учењу, чак и у случају када се ученици сусрећу са тешкоћама.

Позитивна мотивација има потенцијал да побољша академске резултате ученика, јер повећава њихову вољу да уложи више труда и времена у усвајање садржаја. Такође, мотивисани ученици су више усмерени на дубље разумевање градива, а не само на краткорочне циљеве као што су добијање високих оцена. Мотивација такође има значајан утицај на развој креативности и критичког размишљања, јер мотивисани ученици чешће изражавају иницијативу и траже нове изазове који превазилазе основне захтеве наставног плана. Утицај мотивације на ученике није само везан за академски успех, већ и за развој социјалних и емоционалних вештина. Ученици који су мотивисани да уче у подстицајном и подржавајућем окружењу често показују боље резултате у развоју тимске сарадње, као и већу способност за управљање својим емоцијама и стресом. На овај начин, мотивација може играти важну улогу не само у образовним, већ и у личним и социјалним аспектима развоја ученика. Тиме што подстиче позитивну академску климу и лични развој, мотивација делује као катализатор који не само да омогућава ученицима да постигну своје краткорочне и дугорочне циљеве, већ и да унапреде своје опште компетенције које су потребне у животу. Уколико се ученик у уводном делу часа усмери, мотивисана стварање, могу се очекивати резултати који превазилазе очекивано.

Златковић (Златковић, 2014:80) објашњава да ученици чија мотивација за усвајањем садржаја активности произилази из властите знатижеље, интересовања и чистог ентузијазма, у учењу су независни од других, боље опремљени за самостални напредак и немају потребу за сталним подстицањем. Зрели и независни ученици обично имају висок ниво интринзичне мотивације. Међутим, из тога не произилази да је екстринзична мотивација непотребна зрелим ученицима. Чини се да су подстицаји потребни свима, чак и људи који су изразито креативни и успешни често желе похвалу и одређени вид сатисфакције за оно што раде. Међутим, између унутрашњих и спољашњих подстицаја треба да постоји равнотежа. Наиме, када дете почне да учи оно што му је још ново и непознато, нереално је очекивати да је интринзична мотивација довољно јака да пружи главни подстицај за усвајање знања.

Развој унутрашње мотивације код ученика представља кључни аспект који утиче на њихову дугорочну посвећеност

образовању и учењу. Интринзична мотивација подразумева ангажовање које произилази из унутрашње потребе или интересовања, а не из спољашњих награда или казни. Један од основних циљева образовног процеса је да се ученици подстакну да разумеју сам процес учења, развијајући радост усвајања нових информација и вештина. У том контексту, развој унутрашње мотивације подразумева стварање услова у којима ученици осећају радост и задовољство у процесу учења, а не само у постизању резултата. Развијање унутрашње мотивације код ученика захтева стварање образовног окружења које подстиче активну укљученост и самостално размишљање. Наставници могу остварити овај циљ кроз примену наставних метода које подстичу креативност, критичко размишљање и решавање проблема, као и кроз стварање окружења у којем ученици имају осећај контроле и учествовања у процесу учења. Уместо да се фокусирају само на спољашње награде као што су оцене, ученици треба да се мотивишу да траже задовољство у самом учењу, како би развили дубље разумевање и личну заинтересованост за предмет (Skerrett & Eng, 2023).

Кључни аспект развоја унутрашње мотивације је помоћ ученицима да спознају радост у процесу усвајања садржаја. Ово подразумева активан приступ учењу, где се ученици подстичу да истражују, постављају питања и решавају проблеме. У том смислу, наставници треба да створе подстицајну атмосферу у којој ученици не само да уче за оцене, већ и због задовољства које произилази из личног открића и разумевања. Такви ученици често показују већу упорност, бољу способност за самостално учење и већу спремност за преузимање академских изазова.

ЗНАЧАЈ МОТИВАЦИОНИХ ФАКТОРА НА ЧАСОВИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ЦИЉУ РАЗВИЈАЊА СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА

Мотивација је један од кључних фактора који утиче на успешност ученика у образовању, посебно на часовима српског језика, где је потребно развити њихове стваралачке способности. Мотивација је основни покретач који усмерава ученике ка активном учењу и учешћу у настави, као и ка постизању бољих академских резултата. На часовима српског језика, мотивација није само важна за учење граматике и правописа, већ и за развој

креативних способности које су неопходне за изражавање идеја, осећања и мишљења кроз писану и усмену комуникацију.

Мотивациони фактори који утичу на ученике на часовима српског језика могу се поделити у две основне категорије: унутрашње и спољашње. Унутрашња мотивација је оно што ученици осећају као лични интерес за учење и стварање, док спољашња мотивација обухвата факторе као што су награде, оцене и признања. Стваралачке способности ученика могу се развити само ако су мотивисани да се изразе и изнесу своје идеје на оригиналан и креативан начин. Према истраживањима, високи степен мотивације значајно утиче на ученика да преузме одговорност за своје учење и да активно учествује у креативним активностима, као што су писани и усмени задаци, као и литературни радови (Deci & Ryan, 2000).

У процесу развоја стваралачких способности, наставници српског језика имају кључну улогу у стварању окружења које подстиче интринзичну мотивацију ученика. То подразумева примену метода који омогућавају ученицима да осете задовољство и радост у стварању, као и да развију критичко размишљање и емоционално изражавање. Наставници треба да користе задатке који су релевантни за ученике, који им пружају могућност да истраже своје интересе и да експериментишу са различитим стиловима писања и комуникације. Активности попут креативног писања, приповедања и групних дискусија могу стимулисати ученика да преузме иницијативу и истражује нове идеје, што доприноси развоју њихових стваралачких способности. Важно је нагласити да, како би се постигли ефекти у развоју стваралачких способности, мотивација ученика мора бити континуирано подржавана, а наставници треба да буду свесни њених различитих облика и њиховог утицаја на ученике. Утврђено је да када ученици осећају радост у учењу и стварању, они не само да постижу боље резултате, већ развијају и дубље вештине које су кључне за њихову будућност (Schunk, Pintrich, & Meese, 2008).

Сузић (1998:229) нам наглашава и важну улогу емпатичног става учитеља у мотивацији детета за усвајање садржаја активности.

Наиме, учитељ је врло битан чинилац у мотивацији деце за активности. Уколико учитељ стално гради емпатичан став према ученицима, тада ће бити доживљен од стране деце као њихов сарадник. То је врло важно из разлога што је ученицима потребно

да најпре буду уважени и прихваћени. Ученици брзо реагују и препознају да ли учитељ има емпатијски став или не. Самим чином емпатије од стране учитеља ученици осећају да ли су прихваћена и да ли их учитељ разуме, уважава и прихвата онаквим какви јесу.

Неки од фактора који представљају извор мотивације у активностима и васпитном процесу су:

- Психолошка структура деце;
- Карактеристике учитеља;
- Карактеристике садржаја активности;
- Васпитна технологија;
- Социолошко – културни услови и окружење.

Сви ови поменути фактори утичу на то колико ће ученици бити мотивисани за рад и какве ће резултате постизати (Сузић, 2000). Дакле, свакако један од најважнијих фактора у мотивацији и развијању стваралачких способности код учитеља су саме карактеристике учитеља. Наиме, избор модела активности, облик рада, метода, средства, места извођења и њиховог прилагођавања прописаним садржајима, зависи од учитеља, а ти елементи највише могу да мотивишу ученике, да их привуку или одбију током васпитно-образовног процеса (Сузић, 2000).

У вези са тим, Илић (2011) нам такође наводи да је најбољи метод васпитања деце управо уживети се у њихова осећања и поистоветити се са њим како би боље разумели његову психолошку структуру: „Не можемо да осетимо додир са једним људским бићем уколико се мислима не ставимо у његов положај. Душевни живот детета је нешто чудесно – коју год његову страну посматрали, она нас плени, и ако хоћемо да је разумемо, принуђени смо да разоткријемо целу биографију детета. Онај који није у стању да разуме дете, неће моћи да разуме ни одраслу особу“ (Илић, 2011:49).

Такође и према мишљењу америчког психолога Т. Гордона „добри учитељи морају бити бољи, савршенији, морају имати више разумевања и више знања од обичних људи“ (Гордон, 2003:15). Од велике је важности естетска црта личности ученика, али и емоционална. „Битна ствар коју учитељ мора да чини, при помагању ученицима да проширују своје знање и постану културне особе, јесте да стално продубљује властито знање и побољшава себе као учитеља, јер само када се он сам развија,

може другима помоћи да раде то исто“ (Илић, 2011:49). Дакле, наведена гледишта нам указују да је неопходан континуиран и свестран рад учитеља у стицању знања и вештина на многим пољима, како би били у могућности да боље разумеју ученике, њихове способности, идеје, унутрашње светове, које управо могу да нам пренесу кроз своје језичко, али и лиовно и музичко стваралаштво и изражавање.

Континуиран и свестран рад учитеља је важан и како би они сами као реализатори наставних активности могли и умели на најбољи начин да осмисле одговарајуће подстицајне активности за ученике које су усмерене на психологију ученика – чињенице да је у природи самог ученика игра. Често се истиче повезаност игре и учења, односно учења кроз игру, а посебно значајну улогу има креативна игра. Како Хуизинга истиче, целокупна култура, историја и различити облици људских активности базирају се на игри. Овом концепту би се могло додати да свака игра у својој основи садржи метафору, што отвара нове перспективе у разумевању процеса учења (Хуизинга, 1992). Ова разматрања нас доводе до потребе да сагледамо наставу српског језика у контексту интеграције мотивације ученика, посебно у уводном делу часа, где се креативне и игриве активности могу користити као средство за стимулисање интензивније и дубље укључености ученика у наставни процес. Међутим, да би ова врста мотивације била успешна, неопходна је и мотивација учитеља који игра кључну улогу у обликовању наставне атмосфере. Мотивисан наставник који препознаје важност игривих и креативних приступа може значајно побољшати искуство ученика, подстичући их да активно уче, истражују и експериментишу са новим идејама, чиме се ствара окружење које охрабрује развој њихових стваралачких способности.

МОТИВАЦИЈА У УВОДНОМ ДЕЛУ ЧАСА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Полазећи од специфичности наставног предмета и значаја језика за целокупан развој ученика, указује се на кључне улоге учитеља које су усмерене ка овом циљу. Наглашава се значај холистичког и конструктивистичког приступа целокупном процесу учења и развоју стваралаштва блиског методици наставе српског језика која се ослања на практичан рад, стварање,

истраживање и откривање. Указује се на важност примене диференцираног приступа у раду са ученицима у чијој је основи повезивање процеса учења са индивидуалним специфичностима, способностима, потребама и интересовањима ученика, што омогућава подстицање аутентичне заинтересованости и мотивације ученика за развој стваралачких потенцијала и личног израза, посебно у домену усменог и писменог изражавања. У осмишљавању различитих могућности да се у настави и раду са ученицима подстакне њихова мотивација за стваралаштво и учење садржаја од учитеља се очекује да пажњу усмери и на пажљиво осмишљавање и одабир садржаја учења, метода и начина рада, као и наставних средстава која се користе током процеса учења. Да би садржаји учења и средства имали позитиван утицај на заинтересованост и мотивацију ученика, требало би да прате њихова интересовања и да се ослањају на блиске примере уз коришћење информационо-комуникационих технологија које су један од доминантних савремених начина учења ученика у школи и ван ње. Питање мотивације ученика за српски језик и учење садржаја доводи се у везу и са њиховом аутономијом, иницијативом и сарадњом у настави.

У пракси се често поставља питање које су то практичне импликације које могу учитељи да примене како би повећали мотивацију за усвајањем васпитно-образовних садржаја.

МОГУЋНОСТИ МОТИВАЦИЈЕ УЧЕНИКА ОД ПРВОГ ДО ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ НА ЧАСОВИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Најпре, учитељима се препоручује да ученике уче да се такмиче сами са собом, а не са другом децом. У супротном, уколико се ученици упоређују једни са другима, може доћи до пада мотивације када не достигну успех који неко други постиже. Дакле, ученике треба подстицати и учити да напредују и развијају се искључиво у складу са сопственом личношћу и сензибилитетом. С тим у вези мотивација у уводном делу часа могла би да се односи на организацију игролике активности која ће мотивисати ученике да победе себе, на пример препознавање и именовање уметничких дела. Такође, за ученике би, можда и најбољи пример такмичења био праћење језичког развоја ученика на почетку и крају полугођа. Задатак обликован од првог

до четвртог разреда у форми портфолија на одређену тему био би пример праћења напредовања и сазревања ученика у језичомсмислу. Самим тим, наставне јединице које су у вези са биографским подацима могу послужити као подлога за грађу сопственог идентитета. Ученици би, упознајући са биографијама, препознали сопствене особине које би могли да имплементирају у грађу сопственог портфолија.

Наставна јединица: **Како видим себе.**

Могућност мотивације у уводном делу часа:

○ Разговор о наставној јединици која ће бити поновљена на сваких шест месеци како би ученици могли да перципирају себе и свој напредак у четвртог разреду при сагледавању коначних језичких остварења.

○ Показивање видео материјала процеса старења на основу свакодневног праћења уз помоћ фотографије или снимка.

○ Показивање репродукција уметничких дела на којима су аутопортрети.

○ Разговор о делима која су инспирисана аутобиографским јединицама („Аутобиографија“ – Бранислав Нушић)

○ Разговор о писменој вежби и детаљима који би требало да буду део описивања (висина, осећања, занимања, жеље...)

○ Интегрисање садржаја српског језика са наством ликовне културе и рад на аутопортрету.

Потом, треба практиковати и сарадничко учење и облике рада у којима ће се ученици осећати као део групе и развијати блискост и сарадњу са својим вршњацима. Уводни део часа организован по принципу групног облика рада могао би да садржи елементе који су уско повезани са природом, на пример проналажење природних материјала за пролећни пано. Уколико је наставна јединица уско повезана са одређеним променама у природи, могла би се извршити корелација не само са садржајима света око нас већ и садржајима из области ликовне и музичке културе.

Наставна јединица: **Пролеће се буди.**

Могућност мотивације у уводном делу часа:

○ Гледање цртаног филма уз наглашавање да слушају музику и говоре о својим запажањима и осећањима: Пролеће.

- Остваривање циља часа српског језика: Један малени цвет.
- Разговор о венчићима и плетењу венчића по шеми и показивање видео материјала о плетењу венчића од цвећа.
- Сакупљање природних материјала за израду пролећног венчића.

Што се тиче задатака које задајемо ученицима, они не треба да буду ни превише лаки, а ни тешки. Наиме, конкретно у активностима које имају везе са корелацијом у оквиру ликовног стваралаштва, уколико ученицима задајемо превише лаке ликовне задатке, онда нећемо утицати на даљи развој њихових способности, док уколико им се постављају претешки задаци, неприлагођени њиховим способностима, неће моћи да доживе осећање успеха у обављању задатка. Дакле, ликовни задаци који прате циљ часа српског језика треба да буду пажљиво осмишљени тако да код ученика градимо осећање самопоуздања и самопоштовања, тиме што би требало истраћи оно добро што су постигли. Док са друге стране, не треба изједначавати способности са њиховом личношћу. Наведено нас доводи до чињенице да је потребно организовати уводни део часа на начин који би мотивисао ученике да је важно радити и да су грешке код свакога могуће. Мотивација би била музика која је прилагођена узрасту деце, али и која има савремени карактер уколико сагледамо савремени контекст одрастања детета. Тако би се остварила корелација са наставним предметима Ликовна култура, Музичка култура и Дигитални свет.

Наставна јединица: **Традиција украшавања.**

Могућност мотивације у уводном делу часа:

- Учитељ је за време часа обучен у традиционалну народну ношњу.
- Музички садржај у главном делу часа – [филмска инструментална музика из цртаног филма Аладин.](#)
- Презентација са фотографијама елемената народне традиције (сукња, ћилим, вез...).
- Разговор о препознавању елемената народне традиције.
- Показивање фотографија ћилима и народне ношње из различитих крајева.

○ Израда сукње или чарапа од папира и осликавање по елементима народне ношње.

Ученицима је такође потребна подршка при решавању проблема, треба их учити да полазе од познатог ка непознатом и тако повезују и надограђују своја знања и вештине. Ученици ће лакше усвојити садржаје када су оне повезане са њиховим личним искуством (Визек Видовић, Влаховић-Штетих et al., према Пајевић, Фехратовић, 2019:181). Могућност мотивације би био оријентисан на показивање ликовних остварења различитих уметника на одређену тему, где би кубизам у корелацији са апстрактном уметношћу био пример спознаје не само два ликовна правца већ и (само) одређивање склоности ученика према одређеном ликовном изразу. Имајући у виду да наставне јединице из области српског језика могу бити доведене у везу са бојама (описни придеви), даћемо општи пример који може да се односи и на садржаје из књижевности.

Наставна јединица: **Боје.**

Могућност мотивације у уводном делу часа:

- Доношење пијаци, играчке из маркета са воћем и поврћем.
- Остваривање корелације са предметом *Свет око нас* путем разговора о воћу и поврћу.
- Разговор о бојама, основним и изведеним путем експеримента са водом.
- Давање материјала за рад (кромпир): разбарење кромпира како би се отиснула одређена шара одређеног воћа или поврћа.
- Стварање дрвета здравља, као пројекат одељења.

Мотивација у настави српског језика обухвата процесе који подстичу ученике да активно уче, истражују и примењују језичке вештине. У овом контексту, мотивација није само повезана са спољашњим подстицајима као што су оцене, већ и са унутрашњим факторима као што су радозналост, интересовање за садржај и лична потреба за самоостварењем. За подстицање мотивације ученика, учитељ може применити различите стратегије које активирају ученика на размишљање и промишљање.

Наставна јединица: **Позориште сенки.**

Могућност мотивације у уводном делу часа:

○ Разговор о страховима како би се дошло до елемента мрака и сенке.

○ Цртани филм: [Петар Пан \(исечак из цртаног филма\)](#).

○ Показивање позоришта сенки и адаптације бајке: [Три прасета](#).

○ Израда позоришта сенки и осмишљавање сценарија за представу.

Однос учитеља према ученицима игра кључну улогу у развоју мотивације за учење. Учители који показују емпатију, разумевање и подршку стварају позитивно окружење које подстиче ученике да активно уче и истражују. Наставници који примењују персонализоване приступе и мотивишу ученике на основу њихових индивидуалних потреба и интересовања доприносе развоју унутрашње мотивације. Поред тога, конструктивна повратна информација и похвале које се темеље на напору и напредовању ученика могу значајно повећати њихову мотивацију за даљи рад. Пример који ће уследити може послужити као мотивација ученика за усвајање појма хомонима у трећем разреду основне школе.

Наставна јединица: **План мог града.**

Могућност мотивације у уводном делу часа:

○ Ученици покушавају да опипају који се предмет налази у кутији (геометријска тела).

○ Разговор о геометријским телима у циљу остваривања корелације са часом математике.

○ Уочавање геометријских тела у непосредној околини што би водило ка гледању [видео материјала](#).

○ Подела лево коцкица и прављење макете града (групни облик рада).

„Традиционално је циљ изражавања био да дете опажањем само долази до одређених схватања и открића о посматраном облику или појави те се креативно изрази (Беламарић, 1986, стр. 211), а притом се као подстицај најчешће користи усмерено опажање, разговор о нечем што је дете доживело (активирање

сећања) или замислило након испричане приче (илустрација приче) и сл. Када деца следе модел, често га само копирају и имају мању могућност изразити оно што само осећају“ (Билић и сур., 2012, стр. 3).

Печјак (1981) описује комплексност доживљаја износећи примере аутора (Osgood, Rostohar, Mc Kellar, Karwoski) из разних истраживања:

○ уколико ученике мотивишемо путем музике, требало би знати да за време слушања брзе музике, ученици доживљавају ликове с оштрим угловима, а за време лагане музике округле ликове,

Могућност музичке подлоге као елемента мотивисања ученика за време интеграције у оквиру главног дела часа српског језика:

- <https://www.youtube.com/watch?v=3NycM9lYdRI>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7maJ0I3QMu0>
- <https://www.youtube.com/watch?v=NvryolGa19A>
- <https://www.youtube.com/watch?v=k2g-9-0XcS8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=j1Ck42-btY>

○ уколико као пример мотивације ученика показујемо ученицима слике које су у неутралним бојама —једни виде ред боја које „теку“ кроз видно поље, а други виде спирале и пужевооблике,

○ ученици могу да бојама прикажу тренутна осећања, али и надражаје – бука електричног возила је тамносмеђа, зврндање аутомобила црно, говор некихлица плав, других зелен, црвен или црн,

○ ученик у процесу стварања за време птичјег певања доживљава разне боје,

○ ученици су у могућности да одређену боју повежу са мирисом – љубичасту боју и мирис лаванде.

Закључак је да на часовима српског језика постоје бројни начини којима ученике можемо мотивисати на ликовно али и музичко изражавање и стваралаштво. На учитељима је тај задатак да стално трагају за новим путевима и креативним подстицајима како би ученике успешно мотивисали на рад и креативно извршавање налога и задатака.

ЗАКЉУЧАК

Мотивација у настави српског језика представља један од најважнијих фактора у васпитно-образовном процесу, нарочито у млађим разредима основне школе, где се обликују темељи ученичког односа према учењу, знању и личном развоју. Успешна примена мотивационих техника захтева дубоко разумевање специфичности развојних карактеристика ученика, али и спремност учитеља да креира наставни процес који ће бити подстицајан, разноврстан и усмерен ка развоју стваралачких способности.

Кључна улога у овом процесу припада учитељу, чија личност и професионалне компетенције у значајној мери одређују степен укључености ученика у наставу. Учитељ, као носилац васпитно-образовног процеса, не само да преноси знање већ и обликује личност ученика, подстичући њихов когнитивни, емоционални и социјални развој. Његова способност да креира подстицајну атмосферу, примени интерактивне методе рада и користи похвале као начин охрабрења, доприноси развоју унутрашње мотивације код ученика.

Ипак, успешна мотивација није једносмеран процес већ подразумева интеракцију између унутрашњих и спољашњих фактора. Унутрашња мотивација, заснована на знатижељи и задовољству у учењу, кључна је за развијање аутономије и стваралачког потенцијала ученика. С друге стране, спољашњи подстицаји, као што су похвале и подршка, играју важну улогу у иницијалном мотивисању ученика и усмеравању њихове пажње ка конкретним образовним циљевима. Баланс између ових елемената омогућава трајнији и дубљи ангажман ученика у процесу учења.

Настава српског језика, с обзиром на њену природу која укључује рад на креативној продукцији и критичком мишљењу, пружа посебне могућности за развој мотивације. Уводни део часа, као кључна етапа за усмеравање пажње и активирање интересовања, може бити обogaћен иновативним методама као што су креативна игра, драматизација и проблемски задаци. Овакве активности не само да мотивишу ученике, већ и подстичу њихову љубав према језику и књижевности.

Поред тога, утицај мотивације у настави српског језика не ограничава се само на академске исходе. Она игра значајну улогу у развоју личних вредности ученика, њихове емпатије, способности за изражавање и разумевање других, што доприноси њиховом свеукупном интелектуалном и емоционалном развоју.

Коначно, важно је нагласити да мотивација ученика није само одговорност учитеља већ и шири друштвени задатак који укључује породицу, заједницу и институције образовања. Синергија ових фактора доприноси креирању окружења које промовише инклузивност, сарадњу и интеркултуралне вредности, чинећи наставу српског језика не само местом учења већ и простором за целовит развој младих личности.

ЛИТЕРАТУРА

- Baker, S., & McDonald, S. (2020). Inclusive practices for diverse classrooms: Effective strategies for teachers. *Journal of Inclusive Education*, 10(2), 192–207. <https://doi.org/10.1108/JIE-04-2020-0023>
- Barton, L., & Armstrong, F. (2021). The right to inclusive education: Perspectives from the global south. *International Journal of Inclusive Education*, 25(1), 1–15. <https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1866717>
- Bognar, L. (1991). *Игре*. Издање аутора.
- Bubnjević, K. V., & Glavač, B. T. (2023). Uticaj organizovanog fizičkog vežbanja u nastavi fizičkog vaspitanja na motivaciju i intenzitet vežbanja dece osnovnih škola. *Образовање и васпитање*, 18(19), 49–68. <https://doi.org/10.5937/ObrVas2319049B>
- Colić, V. Đ., Milošević, T. M., & Colić, U. D. (2018). Children's toys from the perspective of parents and educators. *Sinteze - Journal for Pedagogical Sciences, Literature, and Culture*, 14, 1–13. <https://doi.org/10.5937/sinteze7-18142>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
- Florian, L. (2021). Inclusion: A transformative agenda for education. *The Future of Education and Technology*, 19(1), 1–15. <https://doi.org/10.1007/s42009-021-00110-w>
- Göransson, K., & Nilholm, C. (2022). Conceptualizations of inclusive education in Swedish school policy. *Journal of Education Policy*, 37(3), 334–353. <https://doi.org/10.1080/02680939.2022.2043056>
- Haug, P., & Linder, D. (2023). The role of inclusive education in promoting social justice. *International Journal of Inclusive Education*, 27(4), 354–369. <https://doi.org/10.1080/13603116.2022.2046242>
- Kamenov, E. (1997). *Intellectual education through play*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

- Kauffman, J. M., & Badar, J. (2022). The inclusive classroom: A critical examination of current practices. *Educational Policy and Practice*, 20(1), 47–59.
<https://doi.org/10.1097/EDP.2022.0076>
- Kauffman, J. M., & Hallahan, D. P. (2022). *Special education for today's teachers: An introduction*. Pearson Education.
- Maksimović, S. (2014). How to motivate unsuccessful elementary school students to learn. In *Teaching and Learning: Contemporary Approaches and Perspectives* (pp. 45–60).
- McLeskey, J., & Waldron, N. L. (2020). Inclusive schools in action: Making the most of a transformative agenda. *Journal of Special Education*, 54(3), 163–172.
<https://doi.org/10.1177/0022466920902422>
- Palević, M. (1985). *Internal motivation and school learning*. Svjetlost.
- Schunk, D. H., Pintrich, P. R., & Meece, J. L. (2008). Motivation and learning. In *Motivation and learning in educational contexts* (pp. 1–12). Pearson Prentice Hall.
- Skerrett, M., & Eng, A. (2023). Integrating inclusive education and culturally responsive pedagogy: A framework for 21st-century classrooms. *Teaching and Teacher Education*, 112, 103596.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103596>
- Toth, S. (2008). Motivational games in the initial phase of teaching. *Pedagogical Reality*, 54(5–6), 488–497.
- Toth, S. (2023). Motivational games in the initial phase of teaching. *Pedagogical Reality*, 54(5–6), 488–497.
- Tomlinson, C. A., & Strickland, C. A. (2021). Differentiated instruction: Meeting the needs of all students. *Education Leadership*, 59(4), 6–13.
<https://doi.org/10.1126/education.59.4.6>
- Trebišanin, B. (2009). *Motivation for learning*. Teacher's Faculty.
- Vučinić, L. (2007). *Pedagogical psychology*. Center for Applied Psychology.

ИНТЕРНЕТ НАВОДИ

- <https://www.youtube.com/watch?v=3NycM9lYdRI>
<https://www.youtube.com/watch?v=7maJ0I3QMuo>
<https://www.youtube.com/watch?v=NvryolGa19A>
<https://www.youtube.com/watch?v=k2g-9-0XcS8>
<https://www.youtube.com/watch?v=i1Ck42-btY>

Jelena D. STOŠIĆ JOVIĆ

University of Niš, Pedagogical Faculty in Vranje, Vranje, Serbia

THE ROLE OF MOTIVATION IN SERBIAN LANGUAGE TEACHING: AN INTEGRATIVE APPROACH IN LOWER PRIMARY SCHOOL GRADES

Abstract: Student motivation is a critical factor in the educational process, particularly in the teaching of the Serbian language. Effective motivation involves a balanced use of intrinsic (internal) and extrinsic (external) incentives. Students motivated by intrinsic factors, such as curiosity and enthusiasm, exhibit greater independence in their learning. However, they still require support through praise and positive feedback. In contrast, extrinsic incentives, such as verbal encouragement and recognition, are vital for the development of younger students but must be combined with internal motivation to ensure sustained engagement in learning. The teacher's personality plays a central role in the motivational process, as their attitudes, methods, and approaches directly influence the development of students' confidence and autonomy. This paper aims to examine the significance of student motivation in the introductory phase of Serbian language lessons in the lower grades of elementary school, through both theoretical analysis and practical application of motivational principles in the educational process. The research explores the effectiveness of various teaching methods that incorporate motivation in the introductory part of the lesson, adopting an integrative and holistic approach.

Key words: motivation, Serbian language, intrinsic motivation, extrinsic motivation, creative production, praise, teacher, personality development, educational process.